

Podróż Pamięci

Muzeum w Palmirach

***W ramach programu wizyt studyjnych , projektu Podróż
Pamięci, finansowanym przez Biuro Edukacji***

m. st. Warszawy

***klasy IV A oraz IV B uczestniczyły w wycieczce
do Muzeum Pamięci w Palmirach.***

***Szkolnymi koordynatorkami projektu były
Pani Monika Stempień i Pani Małgorzata Łukaszewska.***

***W wycieczce uczestniczyły również:
wychowawczynie klasy IV A – Pani Elżbieta Zarębska
oraz pedagog szkolny – Pani Barbara Metter***

Celem uczestnictwa w programie było między innymi:

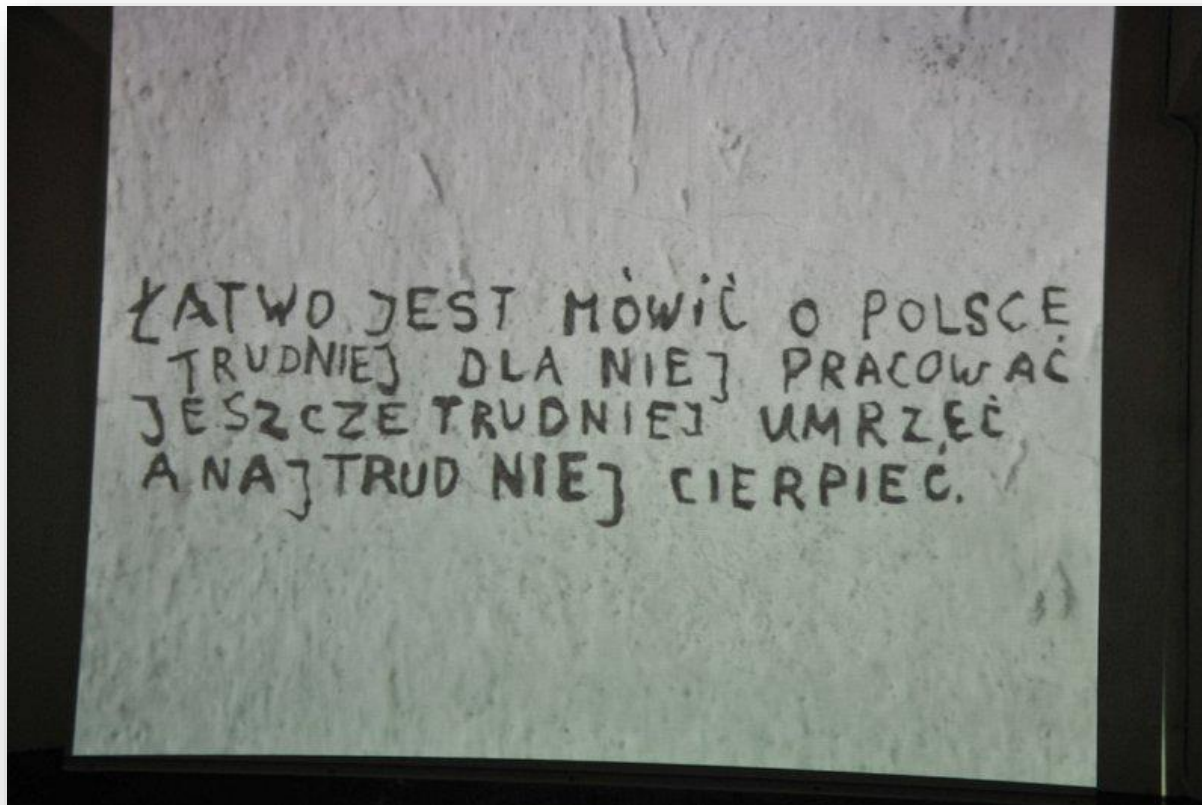
- *poznanie założeń oraz form realizacji polityki okupanta niemieckiego wobec społeczeństwa i narodu polskiego w okresie II wojny światowej,*
- *refleksja nad mechanizmami, które prowadzą do masowych zbrodni wojennych oraz ludobójstwa,*
- *poznanie biografii ofiar masowych egzekucji w Palmirach oraz Puszczy Kampinoskiej w latach 1939 – 1943 oraz*
- *wskazanie konsekwencji eksterminacji polskiej inteligencji w okresie II wojny światowej.*

W dniu podróży, 25 września 2019 r. uczniowie uczestniczyli w wykładzie pani Moniki Stempień, mający ich przygotować do odwiedzin w tym szczególnym miejscu Pamięci Narodowej. Została również przedstawiona prezentacja pani Małgorzaty Łukaszewskiej.

Poruszone zostały tematy: egzekucji pierścienia warszawskiego i miejscach dokonywania terroru wobec polskiej inteligencji, tj: więzienie „Pawiak”, piwnice siedziby Sicherheitspolizei w Alei Szucha, las w Palmirach.

Uczniowie mieli szansę zobaczyć zdjęcia amerykańskiego korespondenta wojennego Juliena Bryana, który fotografował ludność oblężonej Warszawy.

Między grudniem 1939 a lipcem 1941 funkcjonariusze SS i policji niemieckiej rozstrzelali w Palmirach około 1700 obywateli polskich, głównie narodowości polskiej oraz żydowskiej, zazwyczaj przywiezionych z warszawskich więzień i aresztów.

Wśród zamordowanych znalazło się wielu przedstawicieli polskiej elity politycznej, intelektualnej i kulturalnej, których aresztowano w ramach tzw. Akcji AB. Palmiry stanowią najbardziej znany – obok Katynia – symbol martyrologii inteligencji polskiej w okresie II wojny światowej.

Naszą podróż rozpoczęliśmy od wizyty na Cmentarzu Powstańców Warszawy oraz w Parku Powstańców Warszawy na Woli, gdzie pani Monika Stempień przedstawiła nam genezę pomnika Polegli Niepokonani.

Pomnik jest usytuowany na szczycie kurhanu, który kryje 12 ton ludzkich prochów (szczątki 40-50 tysięcy osób). Rzeźba Gustawa Zemły „Polegli Niepokonani” wraz z pomnikiem została odsłonięta 20 września 1973 roku.

Kurhan wyłożony jest kostką brukową, jakiej używano niegdyś do brukowania ulic, i przedstawia dużą wyrwę w rozerwanej z szarych granitowych bloków barykadzie, którą zasłania półleżąca postać wojownika z tarczą odlaną w brązie. Konający mężczyzna własnym ciałem zasłania wyrwę w barykadzie, ma twarz skierowaną ku niebu, trzymana przez niego tarcza zasłania kierunek zachodni, co sugeruje atak ze strony Niemców. Symboliczne znaczenie ma również fakt, że mężczyzna nie ma miecza.

Całość symbolizuje pełną poświęcenia walkę obronną ludności Warszawy.

Wokół pomnika ułożono bruk zebrany z wolskich ulic, na którym była rozlewana krew mieszkańców Warszawy.

W tle pomnika umieszczony został też duży krzyż.

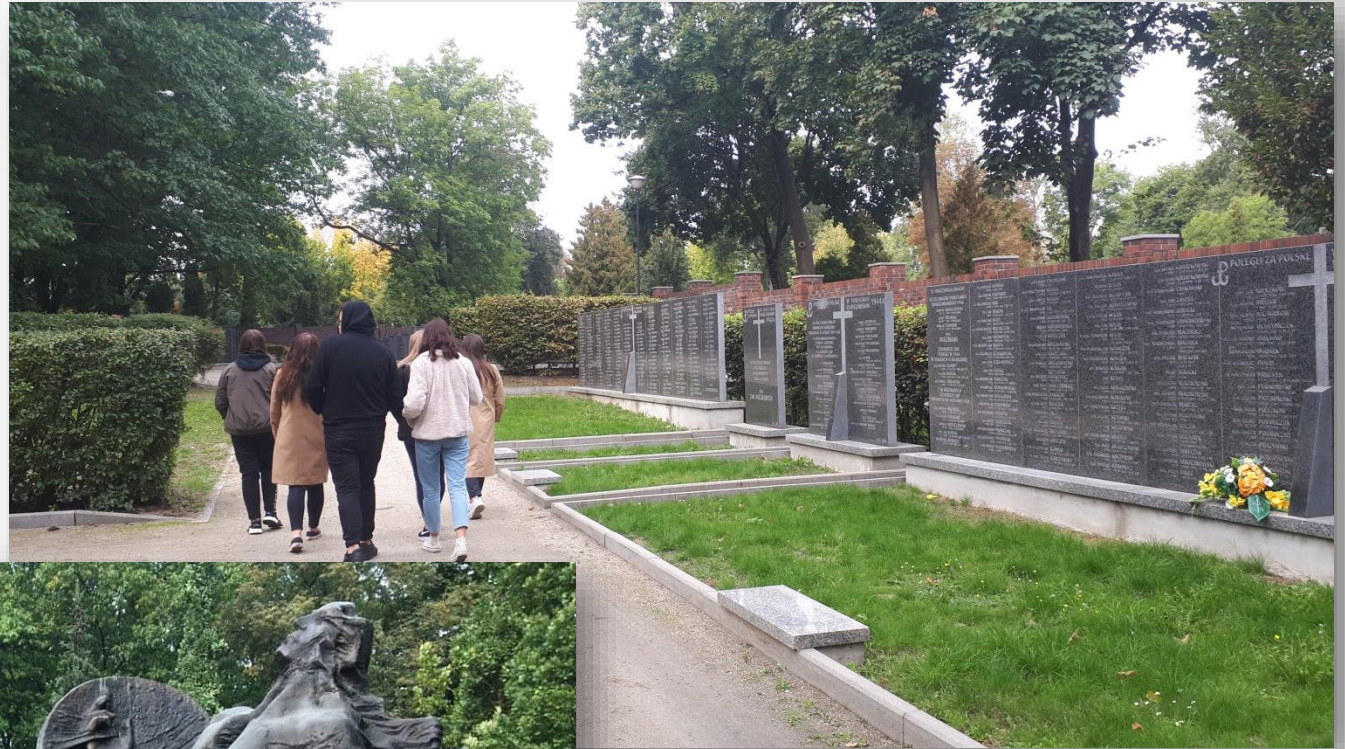
Po oddaniu hołdu oraz zapaleniu zniczy pod pomnikiem uczestnicy udali się na spacer po cmentarzu oraz na wystawę w parku

„Zachowajmy ich w pamięci”, która przedstawia nazwiska ofiar cywilnych Powstania Warszawskiego.

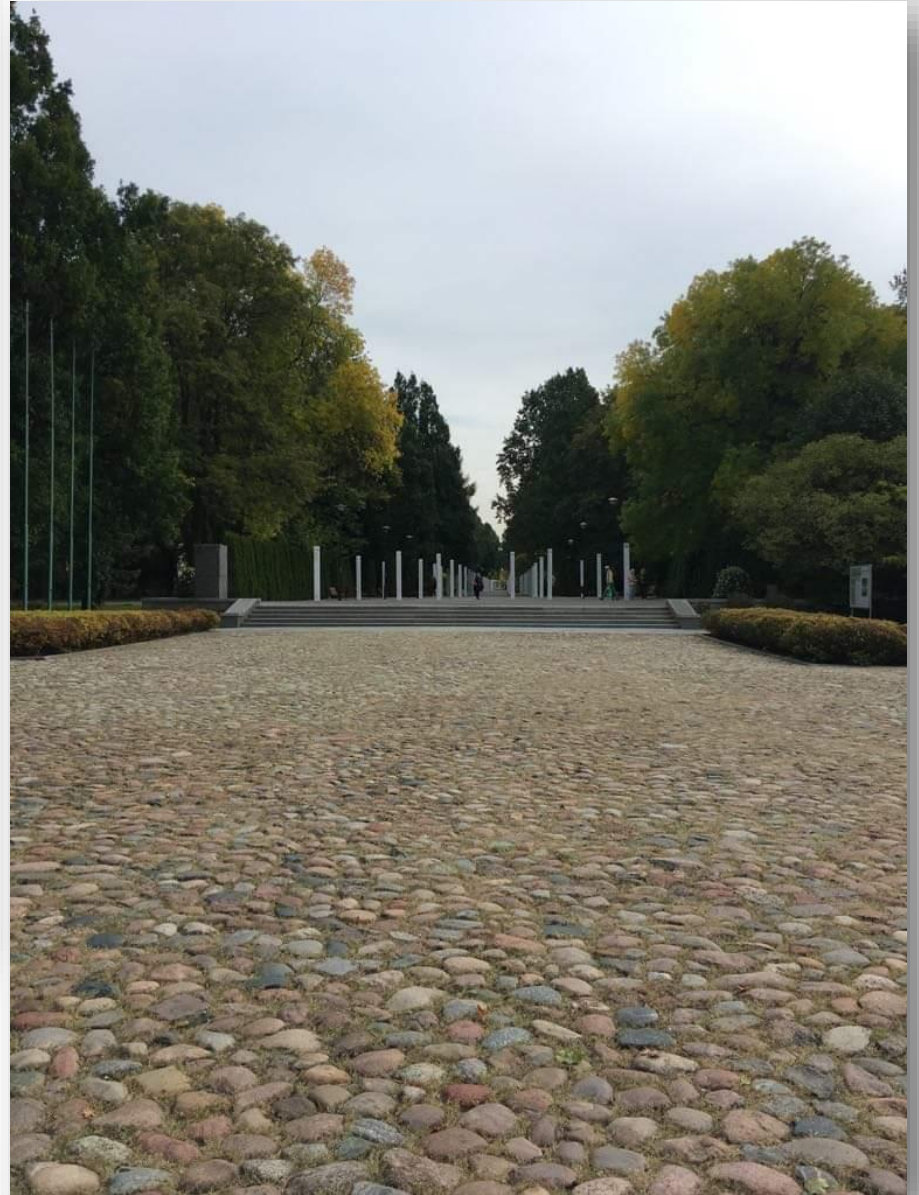

Następnie udaliśmy się do Muzeum – Miejsca Pamięci w Palmirach

Na miejscu zwiedziliśmy z przewodnikiem muzeum, które utworzono z myślą o upamiętnieniu tragicznych wydarzeń z okresu II wojny światowej; egzekucji w Palmirach i Puszczy Kampinoskiej w latach 1939 – 1943 oraz powojennych ekshumacjach i utworzenia cmentarza mauzoleum.

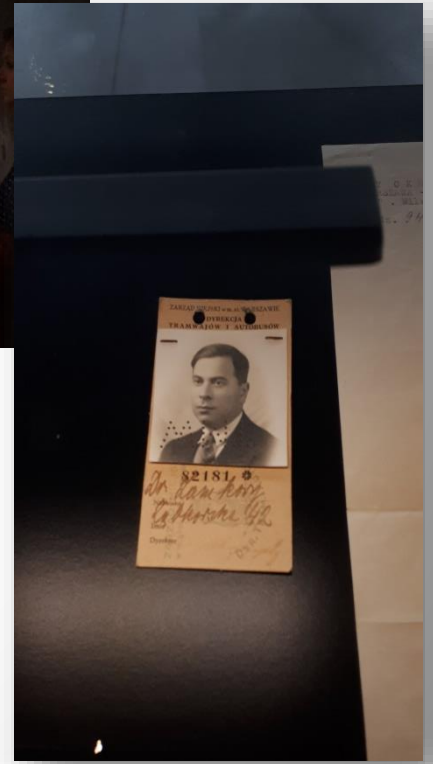
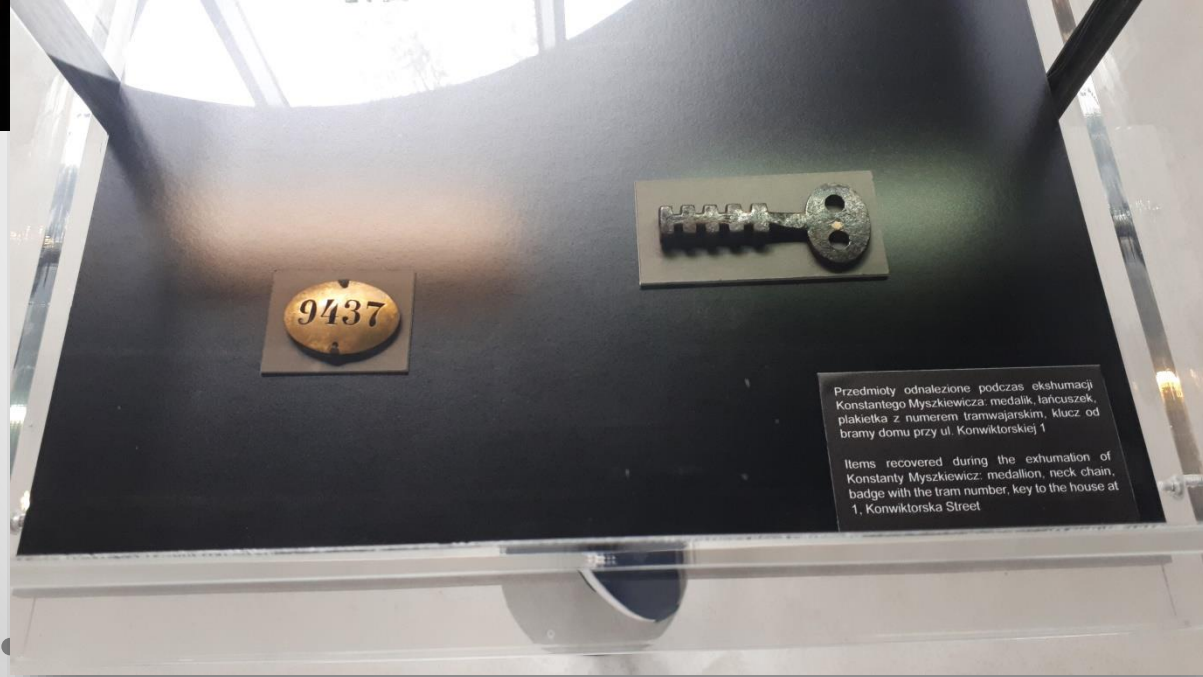
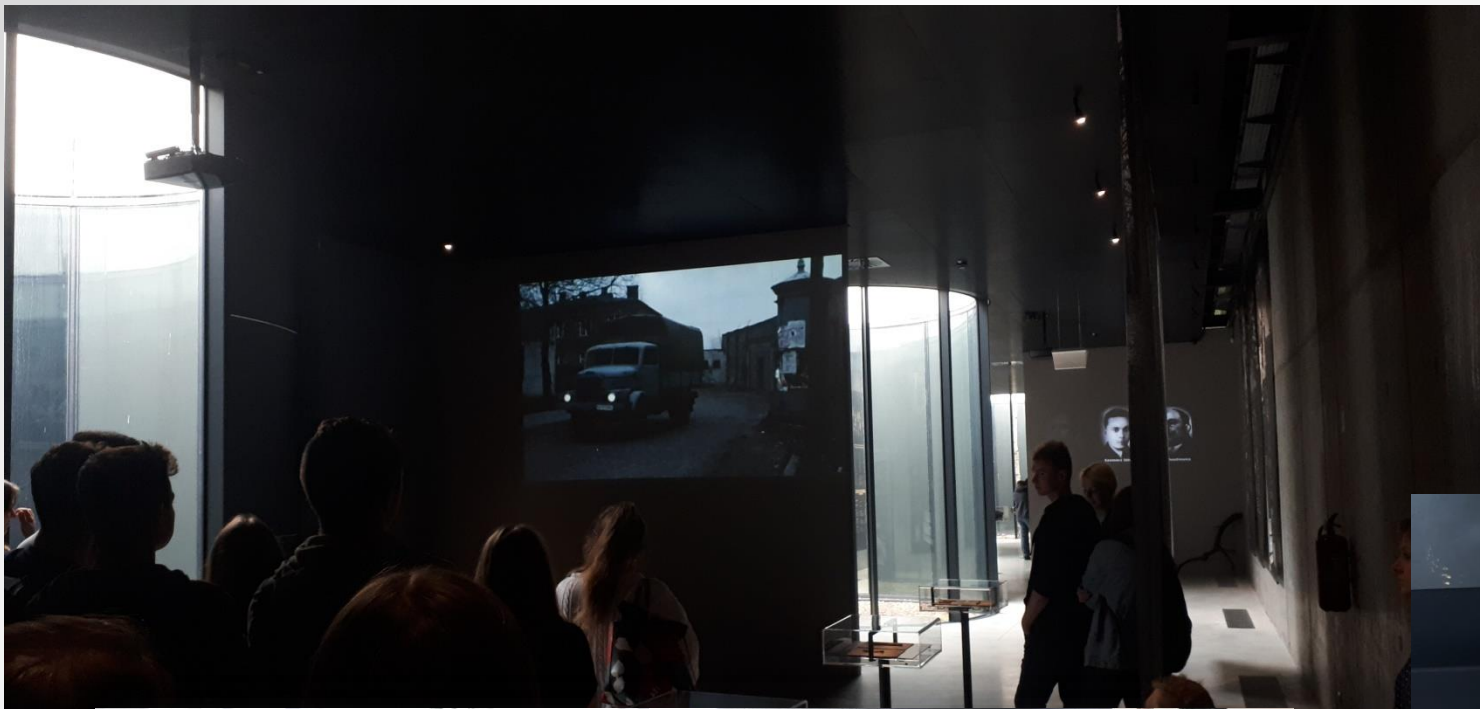
Wystawa muzeum poświęcona jest osobom straconym w Palmirach i pobliskich okolicach. Obejrzeliliśmy przedmioty należące do tych ludzi, które pomogły w ich zidentyfikowaniu oraz powojenny film przedstawiający sceny egzekucji.

Główną część nowej ekspozycji stanowią małe podświetlone gablotki, z których każda ma być poświęcona osobie, po której pamiątki, trafiły do muzeum. Towarzyszą im niemieckie zdjęcia z egzekucji, listy ofiar, nadawane również z głośników oraz informacje na temat dat i miejsc zbrodni.

W budynku znalazły się także cztery brzozy umieszczone w specjalnych szklarniach. Noszą one symboliczne nazwy upamiętniające cztery miejsca masowych rozstrzelań mieszkańców Warszawy: Palmiry, Laski i Wólkę Węglową, ostatnie drzewo zaś nosi nazwy dwóch miejscowości: Szwedzkich Gór i Wydm Łużych.

Przez szklaną tafłę rozciąga się widok na cmentarz. Budynek obłożony jest blachą, w której wywiercono otwory w liczbie ofiar, które zostały stracone w palmirskim lesie, przypominające ślady po kulach.

Następnie uczestnicy przeszli na cmentarz, aby oddać się chwili refleksji i złożyć hołd pomordowanym.

Przy wejściu na cmentarz umieszczono wyryte w kamieniu słowa, pierwotnie „wyskrobane” przez nieznanego więźnia na ścianie celi nr 6 w więzieniu w dawnej siedzibie Gestapo w alei J. Ch. Szucha 25:

„Łatwo jest mówić o Polsce, trudniej dla niej pracować, jeszcze trudniej umrzeć, a najtrudniej cierpieć.”

Tablica informacyjna na cmentarzu podaje liczbę 2115 ofiar, które na nim spoczywają.

Nad cmentarzem górują 3 krzyże posiadające zmienione proporcje – ich dłuższe ramiona mają symbolizować rozłożone ręce rozstrzelivanego człowieka.

W lesie otaczającym cmentarz znajduje się ścieżka dydaktyczna, gdzie zaznaczono miejsca egzekucji betonowymi krzyżami.

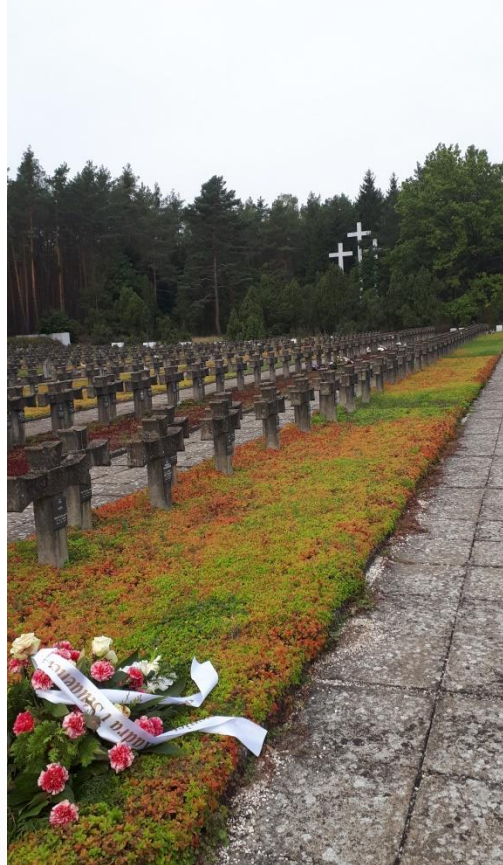

W Palmirach zamordowanych zostało – zwłaszcza w czasie trwania Akcji AB – wielu przedstawicieli polskiej elity politycznej, społecznej, intelektualnej i kulturalnej. Wśród ofiar znaleźli się m.in.:

Maciej Rataj (działacz ruchu ludowego, marszałek Sejmu w latach 1922-1928), Mieczysław Niedziałkowski (działacz socjalistyczny, redaktor naczelny centralnego organu prasowego PPS „Robotnik”),

Janusz Kusociński (lekkoatleta), jedna z córek gen. Józefa Dowbor – Muśnickiego; Agnieszka Dowbor – Muśnicka, Adam Zamenhof (okulista).

Wiele ofiar wciąż nie zostało zidentyfikowanych. Nad grobami nieznanymi osób złożyliśmy znicze, aby uczcić tych, których nazwisk nie znamy.

Następnie uczestnicy powrócili do Warszawy – a konkretnie na Stare Miasto, aby tam pod przewodnictwem Pani Moniki Stempień zobaczyć i posłuchać o ważnych miejscach związanych z Powstaniem Warszawskim. Pierwszym punktem był Pomnik Powstania Warszawskiego, zlokalizowany na Placu Krasińskich. Pomnik tworzą postacie powstańców, część z nich wchodzi do kanału, a część wybiega spod konstrukcji przypominającej walące się ściany i cegły spadające w wyniku wielkiego wybuchu. Z tyłu znajduje się symboliczny wjazd, którądy Powstańcy schodzili do kanałów.

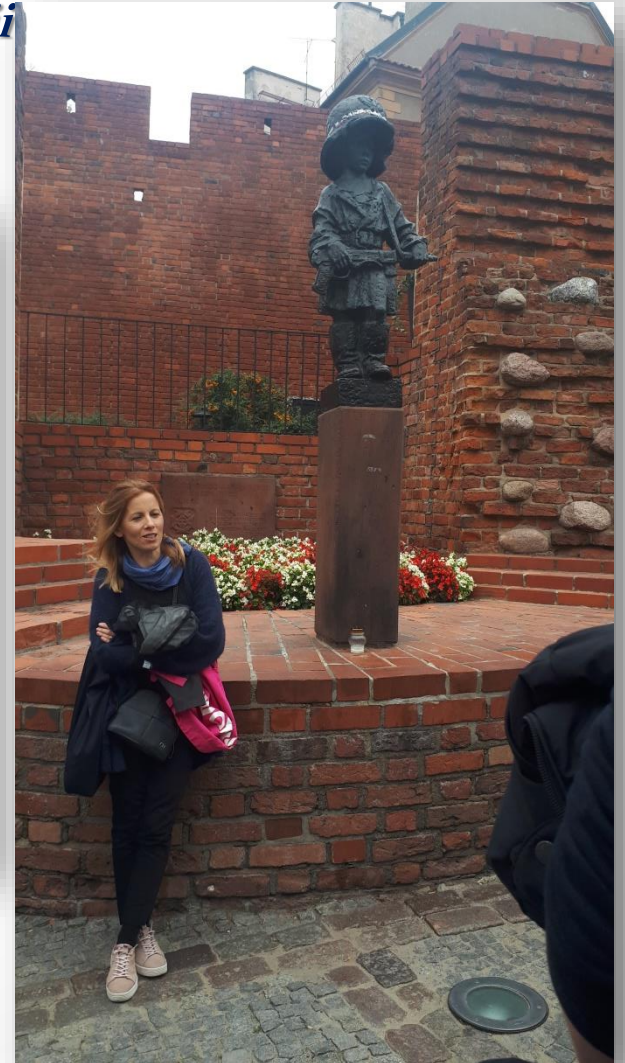

Drugim punktem był pomnik, który jak się dowiedzieliśmy był czołgiem-pułapką i wybuchł zabijając ludność cywilną.

Znajduje się przy ulicy Kilińskiego 1/3. Składa się z trzech elementów: prostego bloku z granitu, zwieńczonego odcisniętym śladem gąsienicy czołgowej; małego głazu, na którym wyryte są: data 13 VIII 1944 oraz symbol Polski Walczącej; tablicy wmurowanej w kamienny słup, na której widnieje treść: „Pamięci żołnierzy Powstania Warszawskiego i osób cywilnych poległych w tym miejscu 13 sierpnia 1944 r. od wybuchu czołgu niemieckiego”.

Ostatnim miejscem był Pomnik Małego Powstańca znajdujący się przy ulicy Podwale, u zbiegu z ulicą Wąski Dunaj, przy zewnętrznym murze obronnym Starego Miasta w Warszawie. Upamiętnia najmłodszych uczestników powstania warszawskiego. O jego historii dokładnie opowiedziała pani Monika Stempień.

*„Łatwo jest mówić o Polsce,
trudniej dla niej pracować,
jeszcze trudniej umrzeć,
a najtrudniej cierpieć.”*